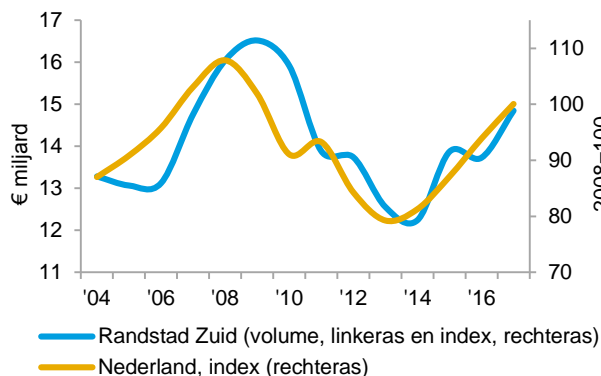

Samen met het EIB brengt Bouwend Nederland op BouwActueel alle relevante economische markt- en bedrijfsvoeringsinformatie voor leden bijeen. De website biedt inzicht in recente ontwikkelingen, prognoses en kengetallen bedrijfsvoering. Dit betreft zowel landelijke informatie als informatie voor de regio. Deze kwartaalrapportage biedt u inzicht in actuele economische ontwikkelingen voor uw regio en de sector. Meer informatie vindt u op www.bouwendnederland.nl/bouwactueel.

Ontwikkeling bouwproductie

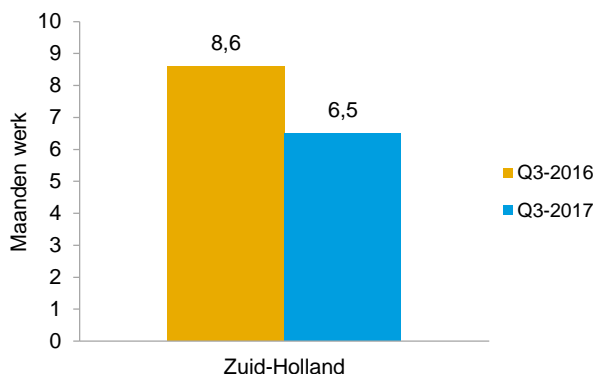

Groeiende bouwproductie met 8%

De productie in Randstad Zuid neemt in 2017 met een groei van 8% fors toe, waarmee het productievolume uitkomt op € 14,8 miljoen. Voor 2017 komt het groeicijfer op een iets hoger niveau uit dan het landelijk gemiddelde, waarmee Zuid-Holland bovengemiddeld presteert. De regionale productie vormt bijna een kwart van de landelijke productie.

(Alle productiebedragen zijn in prijzen van 2015)

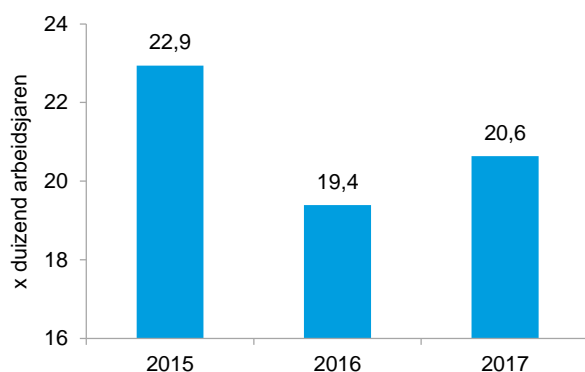
Orderportefeuilles

Onderhanden werk neemt af

In Zuid-Holland zijn de orderportefeuilles van bouwers in het derde kwartaal van dit jaar minder goed gevuld dan in 2016. De hoeveelheid werk is met meer dan twee maanden teruggelopen. Ook in landelijk perspectief presteert Randstad Zuid onder het gemiddelde.

Ontwikkeling werkgelegenheid

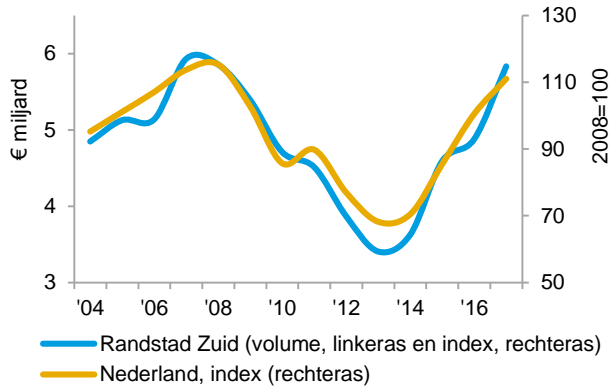
Stabilisering arbeidsvolume

In 2016 is het aantal arbeidsjaren in Zuid-Holland met meer dan 15% fors teruggelopen. In 2017 gaat de werkgelegenheid weer aantrekken. Een groeipercentage van 6,5% wordt verwacht. Hiermee zijn de arbeidsmarktperspectieven positiever dan het landelijk gemiddelde, waar een groei van 3,5% wordt verwacht.

(Het betreft hier de werkgelegenheid van de uitvoerende bouw)

Ontwikkeling woningbouwproductie

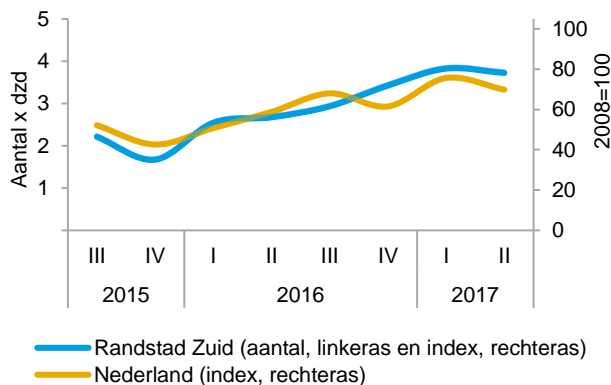

Groeiende productie* in de woningbouw

In landsdeel Randstad Zuid groeit de woningbouwproductie met bijna een vijfde. Hiermee overtreft de provincie Zuid-Holland het landelijk gemiddelde fors. In 2016 bleef de groei beperkter met 6,5%. De provincie draagt met € 5,8 miljard voor 22% bij aan het landelijk productievolume.

* Nieuwbouw, herstel en verbouw, onderhoud

Aantal vergunningen woningbouw

Sterke stijging vergunningverlening

In de eerste helft van 2017 zijn Randstad Zuid bijna 6.800 woningen vergund. De vergunningverlening nam met bijna de helft toe ten opzichte van een jaar eerder. Deze stijging was substantieel sterker dan het landelijk gemiddelde van 33%. Ook de stijging ten opzichte van de tweede helft van 2016 was met 19% sterker dan in Nederland als geheel (12%; gecorrigeerd voor seizoensinvloeden).

Woningbouwproductie per provincie

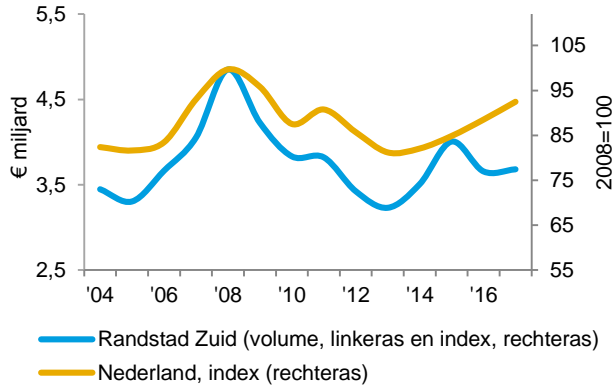
	Volume, € miljoen			Jaarlijkse verandering, %	
	2015	2016	2017	2016	2017
Zuid Holland	4.592	4.880	5.830	6,5	19,5
Nederland	21.100	24.150	26.275	14,5	9

Zuid-Holland presteert sterk

De regio bestaat enkel uit de provincie Zuid-Holland. De groei en het geraamde productievolume betreffen dan ook de verwachte ontwikkeling in Zuid-Holland. Het productievolume in Zuid-Holland is ongeveer een vijfde van de totale woningbouwproductie in Nederland.

Ontwikkeling utiliteitsbouwproductie

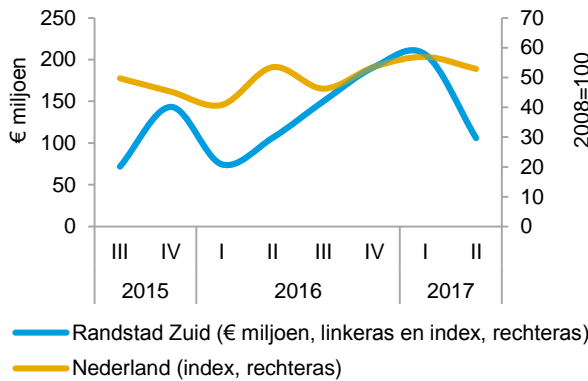

Licht groeiende utiliteitsbouwproductie*

De utiliteitsbouwproductie neemt dit jaar naar verwachting licht toe. Met een groei van een half procent blijft Zuid-Holland achter bij de landelijke ontwikkeling van 5%. In 2016 was er in dit landsdeel nog sprake van krimp (-8,5%). Met een productievolume van € 3,7 miljard neemt Zuid-Holland bijna 19% van de totale landelijke productie voor zijn rekening.

* Nieuwbouw, herstel en verbouw, onderhoud

Bouwvolume vergunningen utiliteitsbouw

Krachtige groei vergunde volume

Het bouwvolume van verleende vergunningen voor nieuwe gebouwen was in de eerste helft van 2017 in Randstad Zuid 79% hoger dan een jaar eerder. Deze toename is veel krachtiger dan het Nederlandse gemiddelde van 16%. Het vergunningenvolume van gebouwen voor landbouw en nijverheid lag drie keer hoger dan een jaar eerder, en de vergunningafgifte voor handel, vervoer en zorg is verdubbeld. Tegelijkertijd zijn er beduidend minder vergunningen verstrekt ten behoeve van de sectoren zakelijke dienstverlening en recreatie.

*Prijsniveau 2016

Utiliteitsbouwproductie per provincie

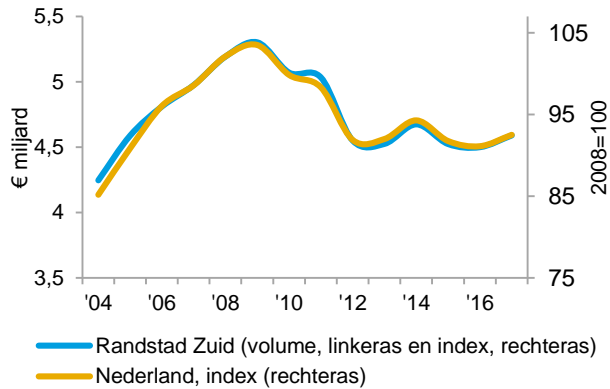
	Volume, € miljoen			Jaarlijkse verandering, %	
	2015	2016	2017	2016	2017
Zuid Holland	4.005	3.655	3.680	-8,5	0,5
Nederland	18.000	18.850	19.775	4,5	5

Groeiende utiliteitsbouwproductie

De regio bestaat enkel uit de provincie Zuid-Holland. De groei en het geraamde productievolume betreffen dan ook de verwachte ontwikkeling in Zuid-Holland. Het aandeel van landsdeel Randstad Zuid in het totale volume is tussen 2015 en 2017 afgenomen van 22% naar 19%.

Ontwikkeling infraproductie

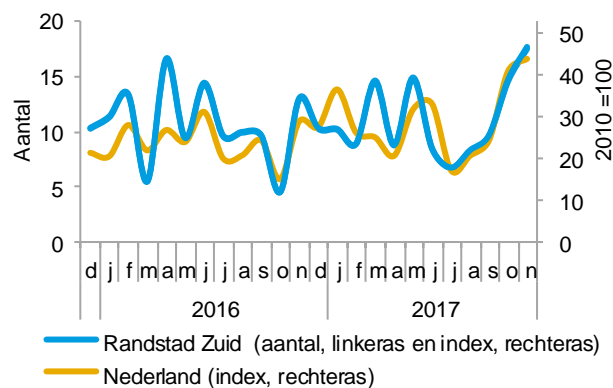

Infraproductie* groeit in 2017

De productie ten behoeve van infrastructurele werken groeit dit jaar met 2%. Hiermee groeit de productie na een lichte krimp in 2016. Het totale productievolume in Zuid-Holland komt uit op € 4,6 miljard, waarmee het landsdeel bijna een derde van de binnenlandse productie voor zijn rekening neemt.

* Nieuwbouw en reconstructie, reparatie en onderhoud

Openbare aanbestedingen

Aantal openbare aanbestedingen daalt

In de eerste twee kwartalen van 2017 zijn per kwartaal 33 openbare aanbestedingen uitgebracht. In het derde kwartaal loopt het aantal aanbestedingen terug naar een niveau van 25. Vergeleken met het derde kwartaal van 2016 hebben dit jaar in Zuid-Holland bijna 16% minder aanbestedingen plaatsgevonden in de gww.

Infraproductie per provincie

	Volume, € miljoen			Jaarlijkse verandering, %	
	2015	2016	2017	2016	2017
Zuid Holland	4.524	4.500	4.590	-0,5	2
Nederland	14.375	14.250	14.525	-1	2

Evenwichtige groei

Als enige provincie in landsdeel Randstad Zuid valt de totale infraproductie in zijn geheel toe te schrijven aan Zuid-Holland. Het aandeel van Zuid-Holland in de landelijke productie is tussen 2015 en 2017 constant rond een derde.